

FITXA 9

PEARL HARBOR

TEXT

UN PAÍS EN PAU EN UN MÓN EN GUERRA

Imatge 1. Febrer de 1941. Mentre Europa porta dos anys de guerra, a Nova Orleans (Louisiana), es continua celebrant el Carnestoltes.

El 1941 els Estats Units era un país en pau. Des de l'1 de setembre de 1939 a Europa es vivia una situació bèl·lica, però això no preocupava gaire al poble americà. Des del final de la Primera Guerra Mundial els nordamericans havien optat per una política aïllacionista, és a dir, relacionar-se el mínim possible amb la resta del món, que era una font de problemes constants.

És clar que Hitler no resultava simpàtic , però això no justificava una declaració de guerra. De fet, les relacions amb Alemanya eren aparentment normals: l'ambaixador dels EUA continuava assistint a les recepcions diplomàtiques i dotzenes de corresponsals de premsa americans treballaven a Berlín sense ser molestats. Si és cert que els submarins alemanys representaven un greu problema: quan enfonsaven vaixells britànics es perdien sovint mercaderies, i de vegades vides, nordamericanes.

Per al president dels EUA, Franklin Delano Roosevelt, resultava clar que el seu país no podria mantenir-se al marge del conflicte. Sabia que alguns vaixells de guerra americans havien disparat a l'alta mar contra submarins alemanys. Uns incidents que tant Roosevelt com Hitler havien preferit mantenir en secret.

Resultaven més preocupants les notícies procedents del Japó. Aquest país s'estava expandint pel continent asiàtic: el 1905 s'havia annexionat Corea; el 1931 s'apoderà de la província xinesa de Manxúria, on creà l'estat de Manxukuo, una nació totalment dependent del Japó; el 1937 atacà Xina, arribant a ocupar Pekín enmig d'una guerra que encara durava; el 1940 havia signat el Pacte Tripartit convertint-se en aliat d'Alemanya i Itàlia. Tot plegat era massa. Els Estats Units veien amenaçats els seus interessos comercials i també polítics: des de 1898 les Filipines eren una colònia americana, que podia ser objecte de les ambicions japoneses.

Imatge 2. Franklin D. Roosevelt. President dels EUA des de 1933 fins la seva mort el 1945. Des del 1921, quan patí un atac de poliomielitis, restà paralític en cadira de rodes.

Calia una advertència. Roosevelt adoptà una mesura severa: prohibí les vendes de petroli i acer americà a Japó. Sense aquest productes, Japó no podria continuar la guerra amb Xina. I el govern americà anuncià que només reanudaria aquest comerç si Japó abandonava la Xina ocupada i el territori de Manxúria. Es tractava d'unes condicions impossibles de complir que generarien una reacció amb la qual Roosevelt i el seu govern no havien comptat.

OBJECTIU: PEARL HARBOR

Si el poble americà vivia indiferent a la guerra, hi havia un lloc on aquesta despreocupació encara resultava més manifesta. Situades enmig del Pacífic, les illes Hawaii semblaven protegides per la seva posició geogràfica: 6.400 quilòmetres les separaven del Japó, una distància tan immensa que proporcionava als habitants una impressió d'absoluta seguretat.

Imatge 3. Carrer de Honolulu, la capital de Hawaii, a principis dels anys trenta. Es pot observar com el rètol de la dreta està escrit en anglès i japonès, una mostra de la important població japonesa.

Les illes Hawaii formaven part dels Estats Units des del 12 d'agost de 1898, quan el President McKinley va decretar la seva incorporació. Es governaven com un estat nordamericà més, si bé era l'únic on els blancs anglosaxons no formaven la majoria de la població. A finals dels anys trenta, tenia 358.648 habitants. Entre ells hi havia 137.407 japonesos, 29.717 portuguesos, 25.211 xinesos, 20.479 descendents d'indígenes i 1.851 espanyols. Els britànics, nordamericans i alemanys sumaven en total 38.006 persones. Una notable barreja racial que no impedia l'adopció general del sistema de vida americà. Honolulu, la capital - situada a Oahu, l'illa principal - tenia 137.582 habitants. Era una agradable ciutat de cases baixes i barris residencials, amb un port molt actiu. Les illes tenien una agricultura pròspera i comerciaven sobretot amb sucre i conserves.

A l' illa d' Oahu existia també una base militar: Pearl Harbor. L'octubre de 1939 s'hi havia traslladat tota la flota americana del Pacífic, amarrada normalment a la base de San Diego (Califòrnia). Es tractava d'un altre avís de Roosevelt als japonesos. I aquest l'havien entès molt bé. Massa bé.

Per a l'almirall japonès Yamamoto, Pearl Harbor havia esdevingut una obsessió. Resulta curiós que aquest militar, que havia estudiat als Estats Units, els considerava una nació invencible. S'oposà a la guerra tant com pogué, però quan el sector més bel·licista de l'exèrcit japonès, dirigit pel general Tojo, arribà al poder, hagué de complir els seus deures de soldat. Sabia que els avions japonesos no tenien rival en aquell moment; també sabia que amb l'embargament de petroli els recursos energètics de Japó només durarien un any. Llavors ideà un cop terrible destinat a eliminar durant un temps llarg la potència naval americana.

Imatge 4. El caça japonès Mitsubishi A6M Zero. El 1941 el Zero era un avió molt superior a qualsevol aparell nordamericà.

A partir de l'estiu de 1941 Yamamoto entrenà als millors pilots japonesos en el bombardeig de vaixells, i els va fer memoritzar una maqueta de l'illa d'Oahu. El dia 26 de novembre, a les 6 del matí, la flota japonesa de portaavions es va fer a la mar. Durant dotze dies navegaren en silenci, per rutes marítimes poc freqüentades. Tingueren sort: ningú no els va descobrir. I la matinada del 7 de desembre arribaren a 370 quilòmetres al nord d'Oahu. Encara era de nit quan s'enlairaren els primers avions..

“TORA ! TORA! TORA !”

La sorpresa japonesa no s’hauria d’haver produït. L’almirall nordamericà Kimmel, cap de la flota del Pacífic havia rebut el 27 de novembre un avís per prevenir-se d’un suposat atac japonès. No va fer res. L’FBI havia enviat també informes advertint de la partida dels portaavions japonesos. Cap membre del govern no en va fer cas. El mateix dia 7, a les 7:02 del matí, l’operador de radar, tinent Joseph McDonald, advertí que havia detectar dotzenes d’avions no identificats apropant-se a Oahu. La sorprenent resposta que obtingué va ser: “No es preocupi per això, no és res important”. Certament, aquell dia era diumenge, i, des de sempre, els diumenges es treballava poc a la Marina americana. Els japonesos havien triat bé el moment d’atacar.

Imatge 5. Vista de la badia de Pearl Harbor, des d’un avió japonès.

L’atac acabà de començar. Es veu perfectament com cauen les primeres bombes damunt la flota del Pacífic.

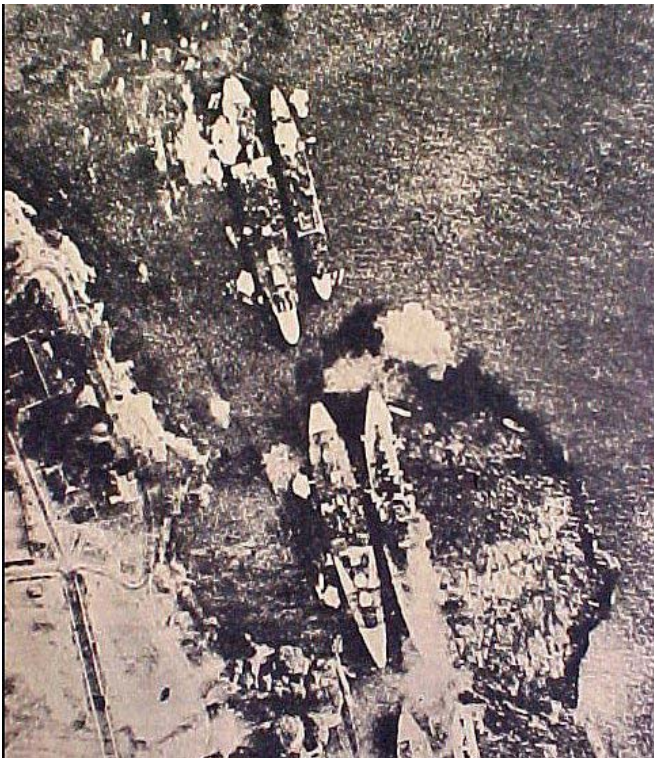

Eren les 7:55 quan arribaren els avions japonesos. Els manava el tinent Fuchida, qui, quan va contemplar els tranquils vaixells americans va enviar per ràdio el missatge: “Tora, tora, tora “ (“Tigre, tigre, tigre”), que indicava que havien sorprès l’enemic.

I, en efecte, els mariners del cuirassat **Oklahoma** que anaven a esmorzar no comprenien per quin motiu aquells avions havien de fer acrobàcies en diumenge, i tant d’hora. També el capellà de la base, que preparava l’altar per celebrar la missa a l’aire lliure, es va estranyar de la seva aparició.

Els primers torpedes japonesos varen impactar contra l'**Oklahoma**. Al seu costat es trobava el cuirassat **California**, que va rebre dos torpedes més. Un diluvi de bombes va començar a caure. Per tot arreu es produïen explosions. Només llavors compregueren els nordamericans que es tractava d'un atac real. Els aviadors japonesos volaven tan baix que els americans distingien els rostres i les bufandes de seda blanca. Un avió va passar tan a prop del soldat James Jones que el pilot el saludà amb un gest de la mà. Jones pogué observar que el japonès s'estava fent un tip de riure.

Totes les metralladores antiaèries, tant les de terra com les dels vaixells, començaren a disparar. Els cuirassats **West Virgínia** i **Nevada** reberen una pluja de bombes. Els mariners es llençaven a l'aigua per intentar salvar-se, però els japonesos els bombardejaven i els disparaven. De sobte, es produí una explosió immensa: una bomba havia entrat a la santabàrbara del cuirassat **Arizona**. Una torre de foc de 150 metres s'enlairà damunt del vaixell. S'enfonsà immediatament amb més d'un milers dels seus tripulants.

Imatge 6. Fotografia de l'atac, realitzada molt possiblement per un pilot japonès.

S'observa com els vaixells estaven molt propers, el que facilità el bombardeig japonès.

Les taques més blanques properes als vaixells corresponen a les explosions de les bombes japoneses. Es pot apreciar clarament com un d'ells acaba de rebre un impacte.

Mentrestant, eren atacats els avions americans. Com els vaixells, també es trobaven agrupats, de manera que resultaven ideals per localitzar i destruir. Un únic pilot americà aconseguí enlairar-se i va ser ràpidament abatut. Per completar el desastre, a les 8:05 arribaren a la base 12 avions B-17 procedents del continent americà. Ningú no

els havia avisat de res, de manera que foren víctimes fàcils dels Zero. També varen ser atacades les instal·lacions militars i els dipòsits de combustible.

Imatge 7. Després de l'atac. El port de Pearl Harbor en flames.

En total, l'atac durà 1 hora i 45 minuts. Els japonesos llençaren dues onades de caces i bombarders. La defensa antiaèria aconseguí abatre 29 avions japonesos d'un total de 353 atacants. Quan els aparells japonesos es retiraren, la tragèdia continuà. Els hospitals estaven atapeïts de ferits, molt dels quals moriren dessagnats donat que els metges, desbordats, no donaven l'abast. La situació més horrible es donava en l'interior de l'**Oklahoma**, on es trobaven atrapats 415 membres de la seva tripulació. Moriren ofegats i asfixiats en les properes hores. Els equips de rescat que intentaven salvar-los sentien perfectament els seus crits demanant desesperadament auxili, però no pogueren arribar fins a ells.

Dels 353 avions atacants, només 29 foren abatuts. Els japonesos també havien perdut dos petits submarins que intentaven penetrar en el port. En conjunt, 64 morts. Les pèrdues americanes eren molt superiors: 18 vaixells de guerra danyats, 188 avions destruïts i 2.403 morts.

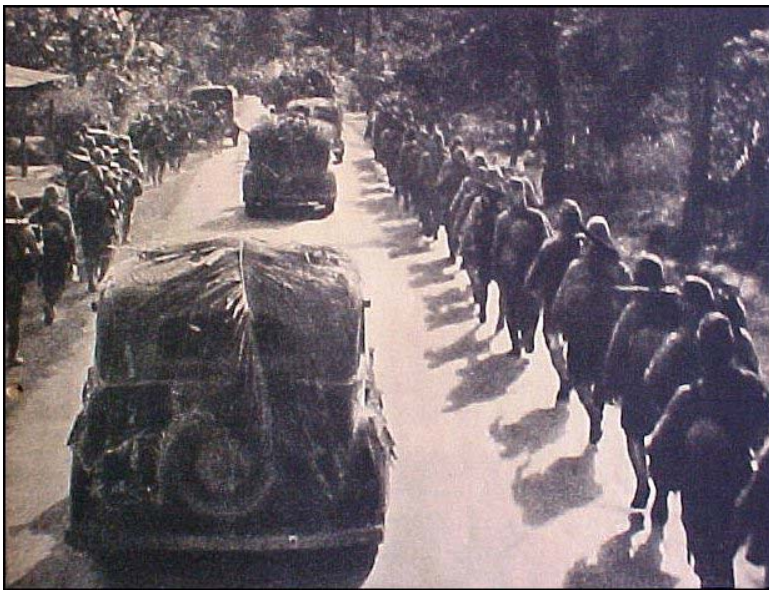
Tot i els resultats, l'almirall Yamamoto no compartia plenament l'eufòria dels seus pilots. Els portaavions **Lexington** i **Enterprise**, amb els seus 156 avions intactes, es trobaven casualment a l'alta mar, de maniobres, i no havien resultat afectats per l'atac. Un problema, i greu. S'hauria disgustat molt més si hagués sabut que, amb l'excepció

de l'**Arizona**, i l'**Oklahoma** tots els altres cuirassats estarien reparats i en condicions de combatre un any després. Mentrestant, però, el Japó obtindria victòria rere victòria.

JAPÓ GUANYA...

Coincidint amb l'atac a Pearl Harbor, l'exèrcit japonès inicià un conjunt de ràpides operacions militars contra les illes americanes del Pacífic: el 10 de desembre ocupaven Guam, i el 23 l'illa de Wake. També es llençaren contra les colònies britàniques i holandeses. El dia de Nadal de 1941 ocupaven Hong-Kong; el 13 de febrer de 1942, la ciutat de Singapur, orgull de l'imperi britànic, considerada militarment invencible, es rendia als japonesos. Els anglesos tingueren aquí, entre morts i presoners, 138.708 baixes. Els japonesos en patiren 9.834.

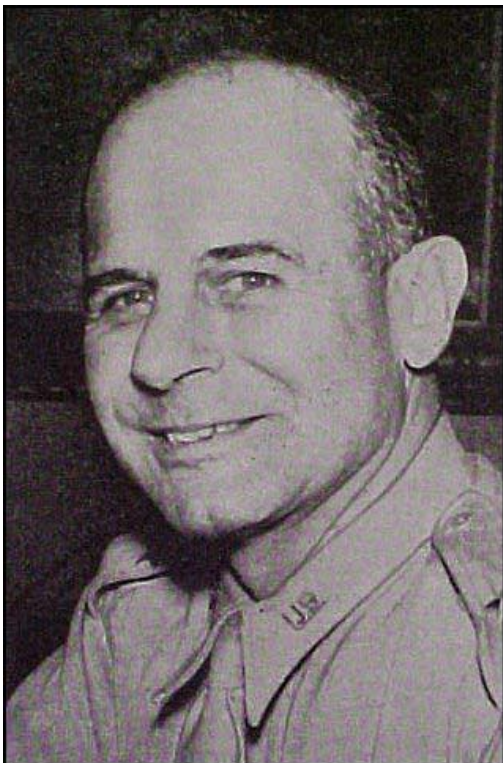
Després caigueren les Filipines, on 80.000 soldats nordamericans també hagueren de lliurar-se als japonesos. I l'avanç no s'aturà: Indonèsia (que fins aquell moment era una colònia holandesa), Birmània i Nova Guinea també foren ocupades. En el projecte de l'Estat Major Japonès ja es preveia la invasió d' Austràlia i, fins i tot, alguns somniaven en desembarcar en els mateixos Estats Units.

Imatge 8. Soldats japonesos es dirigeixen a Manila, capital de les Filipines, que caigué en el seu poder el 2 de gener de 1942. No obstant, els americans, dirigits pel general MacArthur, resistiren fins el 9 d'abril a les fortaleses de Bataan i Corregidor.

MacArthur aconseguí fugir, però els seus homes caigueren presoners.

El Japó semblava invencible. Els aliats necessitaven una injecció de moral. Aquesta va procedir d'una acció bèl·lica gairebé simbòlica. Els japonesos creien que el seu territori nacional era invulnerable: el tenien per un espai sagrat. I el tinent coronel Doolittle decidí bombardejar-lo.

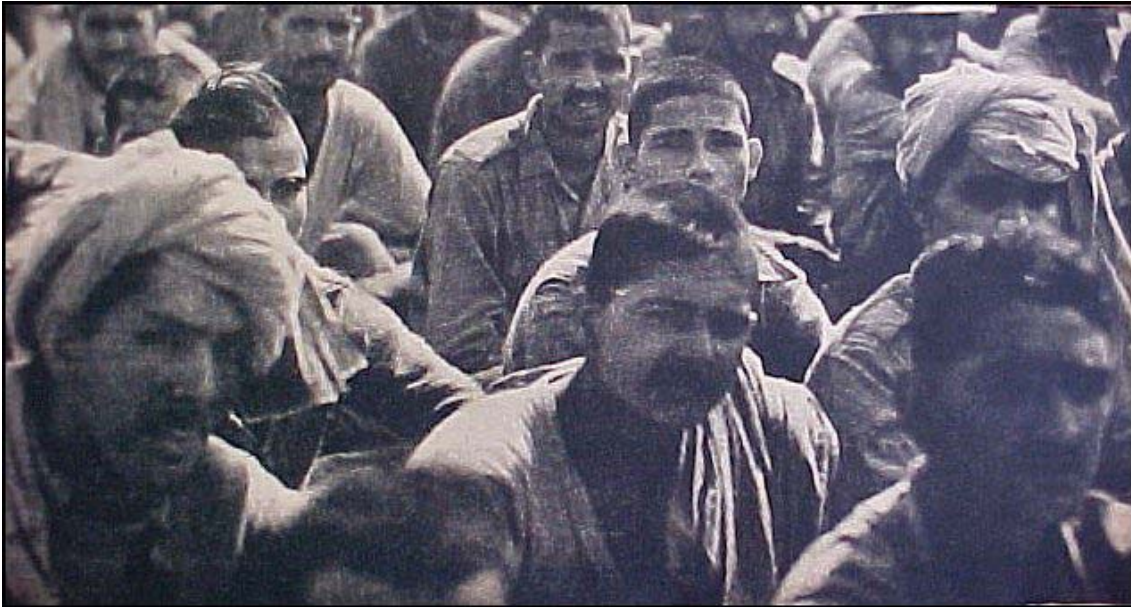
Imatge 9. A l'esquerra, James H. Doolittle. A dalt, un bombarder B-25.

Es tractava d'un aparell preparat per enlairar-se des de terra, en pistes llargues. Resultà molt difícil entrenar les tripulacions per enlairar-se en l'espai reduït d'un portaavions.

També va ser necessari ampliar l'autonomia de vol incorporant dipòsits suplementaris de combustible.

Després de superar moltes dificultats, 16 bombarders s'enlairaren dels portaavions **Hornet** el 16 d'abril de 1942. Recorregueren 1.100 quilòmetres fins arribar al Japó, on llençaren les bombes damunt varies indústries. A continuació es dirigiren cap a Xina, però varis avions, mancats de combustible, caigueren al mar. Un únic B-25 aconseguí realitzar un aterratge normal; un altre es desvià de la ruta fixada i anà a parar a Vladivostok (URSS). La resta s'estavellà a Xina. La majoria dels tripulants, entre ells el mateix Doolittle, que havia volgut participar personalment en l'operació, foren rescatats per guerrillers xinesos. Vuit aviadors caigueren en poder dels japonesos: tres foren executats, un morí a causa dels maltractaments. Els altres suportaren 40 mesos d'empresonament en unes condicions terrorífiques. Els japonesos també castigaren els camperols xinesos sospitosos d'haver ajudats als pilots. Durant tres mesos assassinaren milers de persones i arrasaren pobles sencers.

Aquest comportament salvatge no era quelcom excepcional. Forma part de l'aspecte més negre d'aquest període: el tracte inhumà aplicat pels japonesos a tots els qui queien a les seves mans. En el cas dels presoners de guerra es justificava en el "bushido", o codi d'honor militar. Segons ell, un soldat ha de lluitar fins a sucumbir. Rendir-se comporta una vergonya pitjor que la mort. Per aquest motiu, els captius americans o britànics eren considerats homes deshonorats, éssers menyspreables, mereixedors de tota mena de maltractaments.

Imatge 10. Soldats indis al servei de l'exèrcit britànic, capturats a Singapur.

Partint d'aquestes idees cometeren tota mena d'atrocitats. A Bataan, a les Filipines, havien capturat 76.000 soldats, molt dels quals estaven malalts o ferits. Els obligaren a caminar més de 100 quilòmetres a través de la selva fins el camp de presoners on pensaven tancar-los. Qui no podia seguir acabava mort a cops o apunyalat. Altres foren enterrats vius. En total moriren 7.000 nordamericans i filipins en aquest viatge infernal que es coneix històricament com "la Marxa de la Mort".

A Singapur varen ser fets 80.000 presoners britànics i indis. Durant la resta de la guerra els forçaren a realitzar tota mena de treballs, com la construcció del pont damunt del riu Kwai, a la selva de Birmània, un lloc farcit d'insectes i malalties tropicals. El 1945, quan acabà la guerra, només restaven 10.000 supervivents.

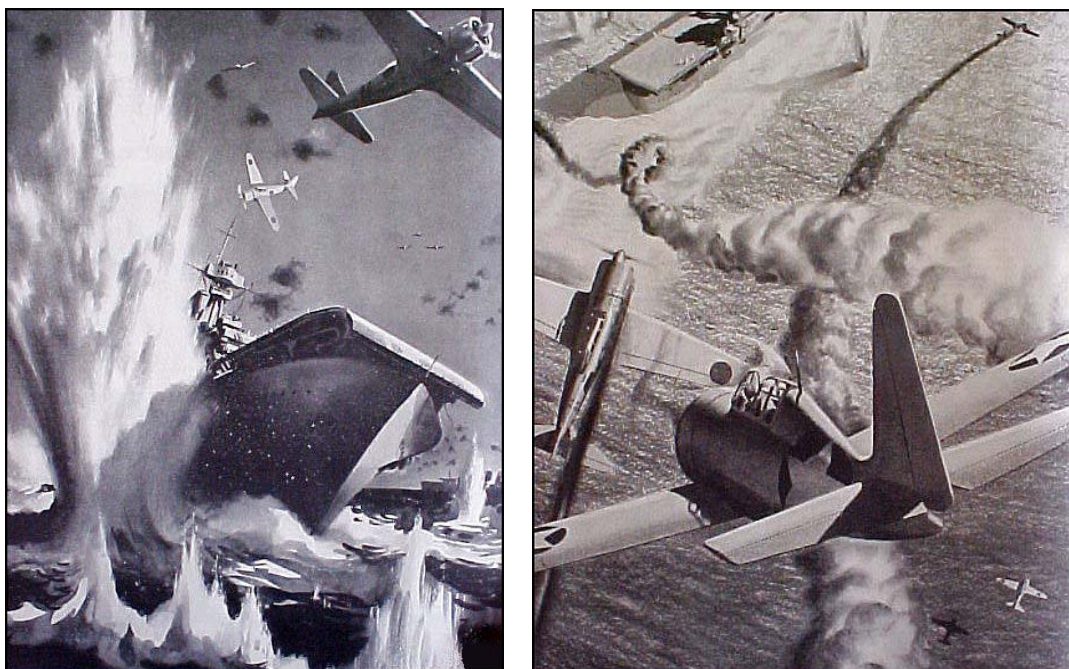
També els civils de raça blanca que vivien en territori ocupat per Japó anaren a parar a camps de concentració. No importava si es tractava de dones o nens: tots es trobaven sotmesos a una severa disciplina. La més mínima desobediència es castigava amb la tortura o la mort. El càstig habitual consistia en la "Kempeitai" o arrencament de les ungles. A la Xina ocupada encara s'estava pitjor: els assassinats i violacions es consideraven un fet sense importància. El salvatgisme japonès pot jutjar-se per la següent xifra: 18.000.000 de civils xinesos moriren violentament entre 1937 i 1945.

... I JAPÓ PERD !

A partir de mitjans de 1942 la guerra canvià de signe. La potència industrial dels Estats Units s'havia posat en marxa. Era capaç de fabricar més vaixells i, sobretot, més avions, que els japonesos. Es tractava també d'aparells nous, més moderns que els Zero.

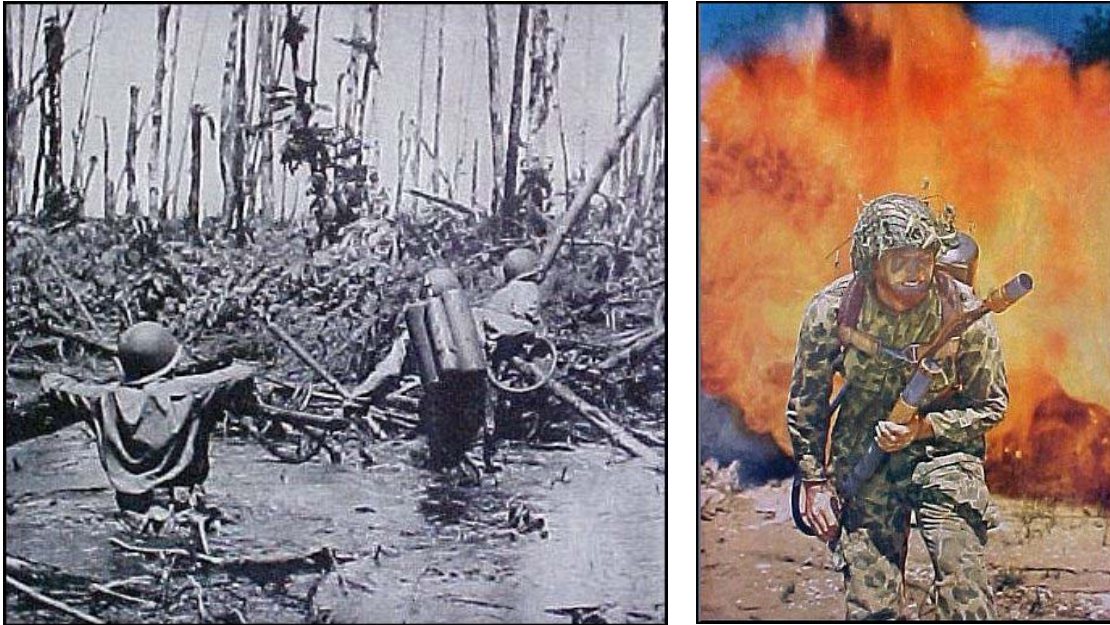
I els aliats havien copsat la clau de l'èxit japonès: la superioritat aèria. Resultava clar que, si bé la guerra seria llarga, els èxits del Japó no es reproduirien.

La primera gran derrota dels japonesos es produí quan intentaren apoderar-se de l'illa de Midway, situada ben bé al mig del Pacífic. Va ser una batalla entre portaavions, separats per una distància de 500 quilòmetres, que enviaren els seus aparells a localitzar i destruir l'adversari. Els bombarders nordamericans sorprengueren els avions japonesos just quan carregaven combustible i els atacaren. Els portaavions japonesos **Akagi**, **Kaga** i **Soryu** s'incendiaren i naufragaren. Des del supervivent **Hiryu** encara es pogué enlairar una colla de Zeros que enfonsà el portaavions americà **Yorktown**, però poc després un nou atac dels Estats Units enviava l'**Hiryu** al fons del mar. A partir d'aquest moment la flota japonesa va anar essent destruïda en un conjunt de batalles, com la de les illes Salomon o del golf de Leyte, que donaren el domini del mar i la superioritat aèria a les forces americanes.

Imatge 11. A l'esquerra, el portaavions **Enterprise** és bombardejat per Zero japonesos a la batalla de les Salomon, l'octubre de 1942. A la dreta, els atacant són abatuts per l'aviació americana.

Mentrestant, dirigits pel general MacArthur, els soldats americans anaren desembarcant en les illes ocupades pels japonesos: Nova Guinea, Saipan, Guam, Guadalcanal, Tarawa... son alguns del llocs on es produïren duríssims combats. Els japonesos lluitaven d'acord amb el codi del "bushido", i preferien morir abans que rendir-se.

Imatge 12. A l'esquerra. Un grup de marines a l'illa de Tarawa. A la dreta. Un altre marine amb un llençaflames. Era l'única arma que realment atemorïa els japonesos.

Arreu s'havien fortificat en immensos refugis subterranis, protegits contra les bombes enemigues, d'on només sortien per atacar per sorpresa. Els americans, llavors, feien saltar pels aires els refugis amb potents explosius, o bé utilitzaven llençaflames i gasolina per calcinar els japonesos. Rarament es podien fer presoners: quan els soldats japonesos es veien derrotats, optaven pel suïcidi col·lectiu. Els americans només trobaven cadàvers.

Durant 1944 les victòries aliades varen ser constants. Els britànics recuperaren Birmània, i els exèrcits xinesos causaren greus pèrdues als ocupants japonesos. S'inicià una terrible ofensiva aèria contra el Japó. Les ciutats i les indústries eren bombardejades amb bombes incendiàries que causaven immenses destruccions.

Els japonesos reaccionaren amb la creació dels "kamikaze". Es tractava de pilots suïcides que es llençaven contra els vaixells enemics amb avions carregats d'explosius. El primer atac "kamikaze" va tenir lloc el 25 d'octubre de 1944, quan un pilot es llençà contra el portaavions **St.Lo** i l'enfonsà. Els "kamikaze" aconseguiren

destruir o avariar 129 vaixells i mataren 3.048 mariners, però el seu sacrifici no aconseguí canviar el curs de la guerra.

A principis de 1945 els americans recuperaren les Filipines. Després desembarcaven a Iwojima i Okinawa, dues illes de l'arxipèlag japonès. El 12 d'abril va morir el president Roosevelt, víctima d'un atac cerebral. El succeí el fins llavors vicepresident, Harry S. Truman.

Imatge 13. Octubre de 1944. Poc després de desembarcar les forces americanes, el president de les Filipines, Sergio Osmeña, llegeix un discurs contra els japonesos.

Darrere seu, amb ulleres fosques, es troba el general MacArthur

La resistència japonesa encara s'allargà encara cinc mesos.

Tot i la rendició d'Itàlia i Alemanya a principis de maig, la resistència japonesa continuava essent ferotge. Truman va rebre un informe de l'Estat Major dels Estats Units on es calculava que l'ocupació definitiva del Japó comportaria la mort d'un milió de soldats aliats. Llavors, Truman ordenà utilitzar una arma nova, la bomba atòmica. El 6 d'agost era llançada damunt Hiroshima, causant en pocs segons 100.000 morts i més de 100.000 ferits. El dia 9, una segona bomba queia damunt Nagasaki. Davant la possibilitat de la destrucció del Japó, l'emperador Hiro-Hito deixà d'escoltar els militars que encara pretenien resistir fins la mort, i el 2 de setembre ordenà la rendició incondicional. Així acabava la Segona Guerra Mundial.